DHANA YA FALSAFA

Maana, Asili, Sifa, Matawi na Umuhimu Wake

Muandaaji: Mkufunzi Japhet Sampala

1.0 DHANA YA FALSAFA (CONCEPT OF PHILOSOPHY)

1.1 Maana ya Falsafa

Falsafa ni taaluma inayochunguza maswali ya msingi kuhusu maisha, maarifa, ukweli, uwepo wa vitu, maadili na namna binadamu anavyofikiri na kuelewa ulimwengu unaomzunguka. Kwa lugha rahisi, falsafa ni njia ya kufikiri kwa kina, kuuliza maswali, kuchunguza mambo na kutafuta majibu yenye mantiki kuhusu masuala mbalimbali ya maisha.

Falsafa humsaidia binadamu kutafakari maswali kama: Maana ya maisha ni nini? Ukweli ni nini? Binadamu anapataje maarifa? Tunatofautishaje jambo jema na baya? Tunajuaje kuwa jambo tunaloliamini ni kweli?

1.2 Asili ya Neno Falsafa

Neno falsafa limetokana na lugha ya Kigiriki (Greek), likiwa na maneno mawili: Philo, lenye maana ya upendo (love), na Sophia, lenye maana ya hekima (wisdom). Kwa hiyo, falsafa kwa maana ya asili ni upendo wa hekima (Love of Wisdom). Mtu anayejihusisha na falsafa huitwa mwanafalsafa (Philosopher).

1.3 Sifa Kuu za Falsafa

1. Kufikiri kwa kina (Critical thinking): Kuchunguza jambo kwa undani kabla ya kulikubali au kulikataa.

2. Kuuliza maswali (Questioning): Kuuliza maswali ya msingi ili kupata uelewa mpana wa jambo.

3. Kutafuta ukweli (Search for truth): Kutafuta ukweli kwa kutumia hoja, uchunguzi na tafakuri.

4. Kutumia mantiki (Logical reasoning): Kutumia hoja zenye mantiki kujenga mawazo na kufikia hitimisho.

5. Kuchunguza maisha ya binadamu: Kutafakari maisha, tabia, mahusiano na nafasi ya binadamu katika jamii.

6. Tafakuri (Reflection): Kutathmini matendo, maamuzi na matokeo yake.

1.4 Matawi Makuu ya Falsafa

Kwa utangulizi, falsafa hujadiliwa kupitia matawi makuu manne yafuatayo:

1. Metafizikia (Metaphysics)

Ni tawi la falsafa linalochunguza masuala ya msingi kuhusu uhalisia, uwepo na asili ya vitu. Hujibu maswali kama: Uhalisia ni nini? Uhai ni nini? Kwa nini vitu vipo? Asili ya ulimwengu ni ipi?

2. Epistemolojia (Epistemology)

Ni tawi la falsafa linalochunguza maarifa, asili yake, vyanzo vyake na namna binadamu anavyopata maarifa. Hujibu maswali kama: Maarifa ni nini? Tunajuaje jambo? Tunapataje maarifa? Tunawezaje kutofautisha ukweli na uongo?

3. Mantiki (Logic)

Ni tawi la falsafa linalochunguza kanuni za hoja sahihi na namna ya kufikiri kwa usahihi. Hujibu maswali kama: Hoja sahihi ni ipi? Tunatofautishaje hoja sahihi na isiyo sahihi? Tunafikaje kwenye hitimisho sahihi?

4. Aksiolojia (Axiology)

Ni tawi la falsafa linalochunguza thamani, maadili, uzuri na ubaya wa mambo. Hujibu maswali kama: Jema ni nini? Baya ni nini? Uzuri ni nini? Maadili mema ni yapi? Aksiolojia inajumuisha maadili (Ethics) na falsafa ya uzuri (Aesthetics).

1.5 Umuhimu wa Falsafa katika Maisha ya Binadamu

1. Hukuza uwezo wa kufikiri kwa kina.

2. Humsaidia mtu kufanya maamuzi yenye sababu za msingi.
3. Hujenga uwezo wa kutatua matatizo.
4. Hukuza ubunifu na uwezo wa kuuliza maswali.
5. Husaidia kutambua mema na mabaya.
6. Hujenga uwezo wa kutoa hoja zenye mantiki.
7. Hupanua uelewa wa binadamu kuhusu maisha na mazingira yake.

1.6 Umuhimu wa Falsafa katika Elimu

1. Humsaidia mwalimu kuelewa malengo na madhumuni ya elimu.
2. Humwezesha mwalimu kuchagua mbinu zinazofaa za kufundishia.
3. Husaidia kupanga na kuchambua mtaala kulingana na mahitaji ya jamii.
4. Hukuza uwezo wa wanafunzi kufikiri kwa kina na kutatua matatizo.
5. Husaidia kujenga maadili mema kwa wanafunzi.
6. Humsaidia mwalimu kuchunguza na kuboresha mwenendo wa ufundishaji na ujifunzaji.

1.7 Tofauti kati ya Falsafa na Sayansi

Falsafa	Sayansi
Huchunguza maswali ya msingi kuhusu maisha, maarifa na ukweli.	Huchunguza matukio ya kiasili na kijamii kwa kutumia mbinu za kisayansi.
Hutumia hoja, mantiki na tafakuri.	Hutumia uchunguzi, vipimo na majaribio.
Huchunguza maana na misingi ya mambo.	Huchunguza jinsi mambo yanavyotokea na kufanya kazi.

1.8 Maswali ya Kujipima

1. Eleza maana ya falsafa.
2. Eleza asili ya neno falsafa.
3. Nani anaitwa mwanafalsafa?
4. Taja sifa sita za falsafa.
5. Taja matawi manne makuu ya falsafa.
6. Eleza tofauti kati ya aksiolojia na epistemolojia.
7. Eleza umuhimu wa falsafa katika maisha ya binadamu.
8. Jadili umuhimu wa falsafa katika elimu.
9. Tofautisha falsafa na sayansi.
10. Kwa mifano, eleza jinsi falsafa inavyomsaidia mwalimu katika kazi yake.

Muandaaji: Mkufunzi Japhet Sampala